

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

Београд
412-71/2020

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 26353 датум: 10.08.2020.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ
МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ
МОНИТОРИНГ ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА

Извештај о посети Полицијској станици Вождовац

Праћење спровођења препорука из Извештаја Европског
комитета за спречавање мучења и нечовечних или
понижавајућих казни или поступака о посети Републици
Србији из 2017. год.

Београд, август 2020. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, А11 – Иницијатива за економска и социјална права, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Одбор за људска права Ваљево.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен на интернет страници Заштитника грађана 4. јуна 2020. године

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВА	Полицијска станица Вождовац Полицијске управе за Град Београд
ВРЕМЕ ПОСЕТЕ	30. јул 2020. године
ОСНОВ ПОСЕТЕ	Послови НПМ, у складу са чланом 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење спровођења препорука из Извештаја о посети Европског комитета за спречавање мучења и нечовечног или понижавајућег поступања или кажњавања (СРТ) Републици Србији из 2017. године
ВРСТА ПОСЕТЕ	Редовна посета, по Плану посета за 2020. годину
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Ненајављена посета
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана у обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре
САСТАВ ТИМА	Вођа тима: др Наташа Тањевић, заменица заштитника грађана и руководиоца НПМ Члан тима: Маја Јовић, Заштитник грађана/Одељење Националног механизма за превенцију тортуре

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Иако је посета била ненајављена, сви полицијски службеници су остварили сарадњу са мониторинг тимом НПМ и омогућили остваривање мандата НПМ. Члановима мониторинг тима пружене су тражене информације, омогућен обилазак просторија и увид у затражену релевантну документацију о задржавању лица и примени полицијских овлашћења.

Професионално поступање полицијских службеника током посете НПМ-а, представља пример добре праксе у поступању, у складу са законом предвиђеном обавезом сарадње органа са НПМ.

ТОК ПОСЕТЕ

Након најаве на пријавници, чланове тима НПМ примио је командир ПС Вождовац. У уводном разговору, представљени су чланови тима и циљеви посете, а потом је у пратњи командира и криминалистичког инспектора извршен обилазак просторија за задржавање које су адаптиране у складу са Правилником о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица⁴, просторије за чување одузетих предмета у вези са кривичним делом и просторије за саслушање осумњичених, чије се опремање

⁴ „Службени гласник РС“, бр. 34/18.

потребном техничком опремом очекује у наредном периоду. Потом је тим НПМ извршио увид у релевантну документацију о задржавању лица и примени полицијских овлашћења. На крају посете, НПМ је изнео прелиминарна запажања о обављеној посети.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУКАМА СРТ

1. ПРЕПОРУКА СРТ:

- Комитет препоручује органима Републике Србије да направе засебан складишни простор за све заплењене предмете у свакој полицијској станици, почев од седишта полицијских управа. Истовремено, они треба да обезбеде да сво оружје и други предмети заплењени током кривичних истрага буду унети у посебан регистар, и обележени на одговарајући начин (наводећи случај на који се односе) и одложени у засебан складишни простор. Заплењени уређаји за електро-шокове, боксери, палице за бејзбол, електрични продужни каблови, итд. никада не треба да се држе у просторијама у којима се саслушава или држи лице лишено слободе.

НАЛАЗ НПМ:

У ПС Вождовац постоји посебна просторија намењена за чување одузетих предмета. Просторија је уредна, садржи полице за одлагање предмета, а предмети су означени тако да се могу повезати са књигом евиденције одузетих предмета и делом из ког потичу. Нису затечени неозначени предмети за које не постоје подаци из кога дела потичу. Одузете психоактивне супстанце чувају се у посебном сефу/металној каси.

Књига евиденције о одузетим предметима садржи следеће податке: назив предмета, датум одузимања предмета, име лица од кога је предмет одузет, опис предмета, име лица тј. полицијског службеника који је одузео предмет и из које је полицијске станице и број захтева за одузимање предмета.

2. ПРЕПОРУКА СРТ:

- Комитет препоручује да се полицијски службеници редовно подсећају на ова основна начела, укључујући практичне вежбе. Надаље, свака употреба силе од стране службених лица за спровођење закона треба да буде правилно документована (опис чињеница, наведене све повреде, да ли је лице лишено слободе одведено у болницу, итд.).

НАЛАЗ НПМ:

Увидом у документацију утврђено је да од средстава принуде полицијски службеници најчешће примењују средства за везивање. Од почетка 2020. године у ПС Вождовац евидентирано је 363 случајева употребе средстава принуде, од чега су у свим случајевима употребљена средства за везивање, а у једном и примена физичке снаге.

У предметима о употреби средстава принуде, у које је НПМ извршио увид, поступак оцене оправданости и правилности употребе средстава принуде спроведен је на прописани начин, на основу чињеница од значаја за оцену оправданости и правилности њихове употребе. Извештаји полицијских службеника о употреби средстава принуде садрже детаљан опис догађаја, разлоге и законски основ за употребу средстава принуде, време, место, врсту и начин употребе средстава принуде, име лица према коме је средство употребљено, имена службеника који су употребили средство принуде, евентуалне последице употребе и друге прописане податке.

Описи догађаја у извештајима обухватају радње лица приликом пружања отпора или напада или покушаја бекства, начину упозорења лица да ће према њему бити употребљено средство принуде или разлозима због којих то није могло бити учињено, радњама лица након упозорења, започињању употребе средства принуде, радњама које је предузео полицијски службеник и начину на који је употребио средство принуде, престанку пружања отпора или другог основа за примену средстава принуде и престанку њихове употребе.

Евиденција о употреби средстава принуде се води у електронској форми. Уз документацију о примени средстава принуде се прилаже и службена белешка полицијског службеника, који је применио средства принуде, о томе да ли лице према коме је примењено средство принуде има примедби на поступање полицијских службеника, као и податак о томе да је лице упознато са тим да може поднети притужбу на поступање полицијског службеника који је применио средство принуде. Тим НПМ је уочио да нема писаних изјава лица над којим је примењено средство принуде у вези са околностима њене употребе и настанку повреда.

НПМ понавља и у овом извештају свој став да је узимање овакве изјаве неопходно за ваљану оцену оправданости и правилности употребе средстава принуде, нарочито у ситуацијама када, поред полицијских службеника и лица према коме су средства принуде употребљена, нема других сведока догађаја. Поред тога, потребно је узимати и писане изјаве евентуалних сведока догађаја, како би поступак оцене оправданости и правилности употребе средстава принуде био спроведен на основу свих доступних чињеница и околности од значаја за давање такве оцене и на што објективнији начин.

3. ПРЕПОРУКА СРТ:

Комитет понавља своју препоруку да министар унутрашњих послова, директор полиције и начелници полицијских управа пошаљу снажну поруку да је неадекватно поступање према лицима лишеним слободе противзаконито, непрофесионално и да подлеже одговарајућим санкцијама. Ову поруку треба понављати у одговарајућим временским размацама на нивоу полицијских управа. Надаље, надлежни органи треба да обезбеде да сви наводи о неадекватном поступању буду предмет истраге, и да виши службеници сnose командну одговорност за своје обавезе.

НАЛАЗ НПМ:

Од почетка године није било притужби на поступање полицијских службеника.

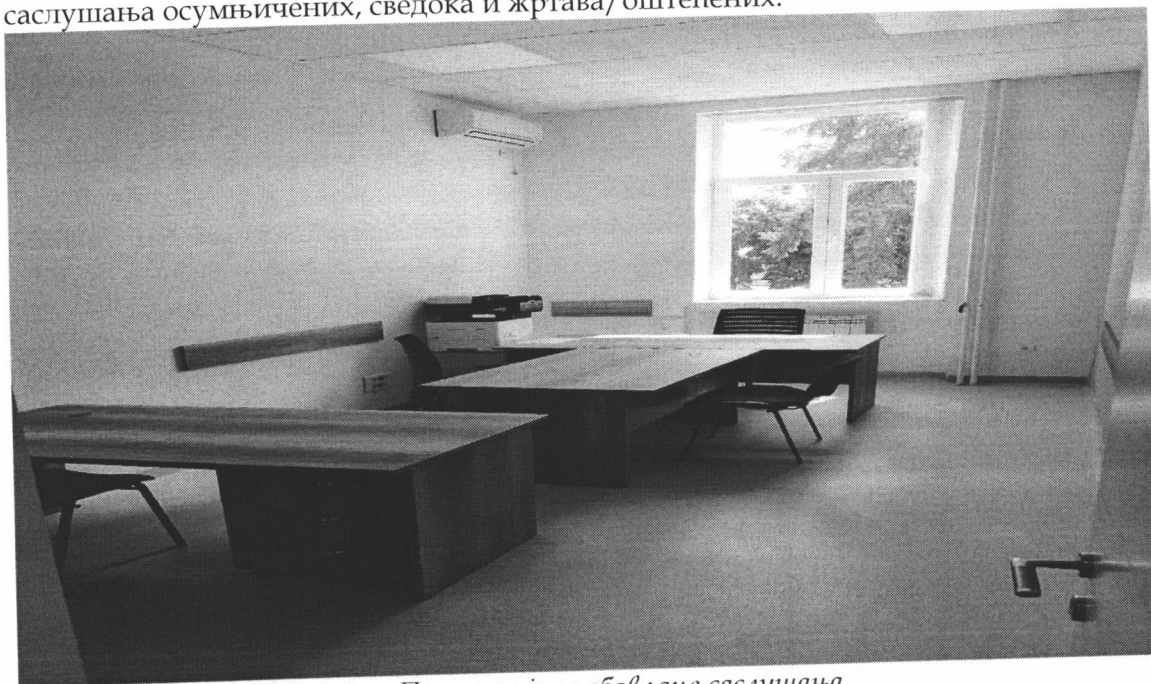
4. ПРЕПОРУКА СРТ:

- Комитет препоручује да органи Републике Србије делују тако да обезбеде да криминалистички инспектори обављају своје дужности у складу са одговарајућим одредбама Законика о кривичном поступку. У ту сврху потребно је редовно организовати стручно оспособљавање за ове службенике, које треба да обухвати одговарајуће технике саслушања и истраге, као и спречавање неадекватног поступања. Уопштено говорећи, Комитет жели да буде обавештен о различитим елементима који чине саставни део ригорозне процедуре запошљавања полицијских службеника. Надаље, органи Републике Србије треба да успоставе наменске просторије за саслушање, опремљене аудио и/или видео опремом за снимање полицијских саслушања.

НАЛАЗ НПМ:

Криминалистички инспектори, осим кроз едукацију током школовања, нису похаћали посебне обуке о техникама саслушања и понашања током саслушања. Обуке које су похаћали поједини полицијски службеници односе се на поступање према малолетницима и спречавање насиља у породици. У вези са наведеним, 29 полицијских службеника поседује сертификат за рад са малолетницима а 11 за спречавање насиља у породици. Ниједан полицијски службеник није похаћао обуку за поступање према лицима са менталним сметњама.

Према службеним наводима, саслушања се не обављају у канцеларијама криминалистичких инспектора, већ у посебној просторији. **НПМ похваљује чињеницу да у ПС Вождовац постоји наменска просторија за саслушање**, али истовремено указује на потребу да се иста опреми аудио и/или видео опремом за снимање саслушања осумњичених, сведока и жртава/оштећених.

Просторија за обављање саслушања

ПРЕПОРУКЕ из посете НПМ 2020. године

Министарство унутрашњих послова ће за полицијске службенике ПС Вождовац организовати обуке о циљевима и техникама саслушања и понашању током саслушања.

Министарство унутрашњих послова ће за потребе снимања саслушања просторију за саслушање у ПС Вождовац опремити одговарајућом техничком опремом.

Министарство унутрашњих послова ће за полицијске службенике организовати обуке о поступању према лицима са менталним сметњама.

У Извештају о посети Полицијској управи за Град Београд НПМ је упутио препоруке Министарству унутрашњих послова да за полицијске службенике ПУ за Град Београд организује обуке о циљевима и техникама саслушања и понашању током саслушања,

да за потребе снимања саслушања у полицијским станицама ПУ за Град Београд опреми одговарајућом техничком опремом просторије предвиђене за ту намену и да за полицијске службенике организује обуке о поступању према лицима са менталним сметњама,⁵ с обзиром на утврђено стање у свим полицијским станицама које су обухваћене тим извештајем.⁶ У Извештају је наглашено да би у одговору о поступању по овим препорукама НПМ желео да добије детаљне и конкретне информацију и то:

1. Да ли је програмом стручних обука полицијских службеника за 2020. годину предвиђено спровођење обуке криминалистичких инспектора полицијских станица у саставу ПУ за Град Београд о техникама саслушања приликом испитивања осумњичених? На који начин ће се обука спроводити? За колико криминалистичких инспектора ПУ за град Београд је планирано да похађају наведену обуку?
2. Да ли су за 2020. годину планирана и опредељена средства за опремање техничком опремом посебних просторија за саслушање лица у полицијским станицама ПУ за Град Београд? Колико средстава је предвиђено за те намене? Опремање којих полицијских станица потребном техничком опремом за аудио и видео снимање поступака саслушања лица је планирано за 2020. годину?

НПМ очекује да ће у одговором Министарства бити обухваћене све полицијске станице ПУ за Град Београд, па и ПС Вождовац.

5. ПРЕПОРУКА СРТ:

- Комитет позива органе Републике Србије да обезбеде да сва лица лишена слободе од стране полиције, из било ког разлога, добију право да обавесте блиског сродника или треће лице по свом слободном избору о својој ситуацији од самог почетка лишења слободе (тј. од тренутка довођења у полицијску станицу). Такође, задржана лица треба да добију повратне информације о томе да ли је блиски сродник или друго лице обавештено о чињеници да су задржана.

НАЛАЗ НПМ:

Према службеним наводима, лица лишена слободе се о томе да имају право да о њиховом лишењу слободе буде обавештен члан породице или блиско лице обавештавају на исти начин као и о праву на браниоца – усмено, приликом лишења слободе или довођења у ПС, као и путем писаног обавештења о правима, које им се уручује у ПС. Према службеним наводима, задржана лица о свом задржавању најчешће обавештавају браниоца који потом на њихов захтев о томе обавештава и члана породице задржаног лица. У случајевима када лице жели да обавести о свом задржавању члана породице или блиско лице, полицијски службеници му омогућавају да само контактира то лице. У случајевима када полицијски службеници обавештавају трећа лица о задржавању њиховог члана породице или блиског лица на број телефона који им дао задржано лице, о томе задржаном лицу дају повратну информацију. Увидом у предмете о задржавању утврђено је да се у записнику о задржавању констатује да је обавештено треће лице и које, али не и време када је то лице обавештено.

Надлежни центар за социјални рад се обавештава уколико се задржава малолетно лице, уколико је лице задржано због насиља у породици, уколико је лице стављено под старатељство, као и уколико се лице лишено слободе само стара о малолетном или другом лицу. Службена лица су сарадњу са центром за социјални рад оценила као веома добру.

⁵ Извештај о посети Полицијској управи за Град Београд, бр. 412-7/20 од 8. маја 2020. год.

⁶ Полицијске станице Чукарица, Раковица, Звездара, Палилула, Врачар и Земун.

ПРЕПОРУКА из посете НПМ 2020. године

ПС Вождовац ће у случајевима задржавања грађана у записник о задржавању унети податак о томе када је члан породице или блиско лице обавештено о његовом лишењу слободе.

6. ПРЕПОРУКА СРТ:

- Комитет позива органе Републике Србије да предузму кораке да обезбеде да се право приступа браниоцу делотворно примењује од самог почетка лишења слободе од стране полиције.

НАЛАЗ НПМ:

Према наводима полицијских службеника, сви грађани се упознају са њиховим правима, зависно од својства у ком долазе или су доведена, а под тиме се подразумева и право на приступ адвокату. Обавештење о праву на браниоца се даје прво усмено, тако да о том праву буду обавештена и лица која одбијају да узму или прочитају писано обавештење о правима, као и лица која су неписмена.

НПМ је утврдио да се у документацији налазе писмена обавештења о правима доведеног/задржаног/ухапшеног лица (међу њима и право да узме браниоца који ће присуствовати саслушању).

7. ПРЕПОРУКА СРТ:

- Комитет препоручује да органи Републике Србије обезбеде да се начело лекарске поверљивости строго поштује у светлу горе наведених запажања. У том циљу и у складу са тим треба адекватно изменити и допунити Упутство о поступању полицијских службеника према доведеним и задржаним лицима.

НАЛАЗ НПМ:

Према службеним наводима, лекарски преглед за доведена, односно задржана лица обавља се ако то захтева задржано лице или уколико лице има повреде. Лекарски извештај се не одлаже у предмет већ се даје лицу. У документацији у коју је тим НПМ извршио увид, нису затечени лекарски извештаји.

НПМ похваљује чињеницу да полицијски службеници у ПС Вождовац не присуствују лекарском прегледу, изузев на захтев лекара. Међутим, податак о томе да је лекар захтевао присуство полицијских службеника се посебно не евидентира.

ПРЕПОРУКА из посете НПМ 2020. године

ПС Вождовац ће обезбедити да полицијски службеници у записнику о задржавању лица писмено констатују податак о томе да су на захтев лекара били присутни лекарском прегледу задржаног лица.

8. ПРЕПОРУКА СРТ:

- Комитет препоручује да се свим задржаним лицима обезбеде информације, укључујући и у писаном облику на одговарајућем језику који разумеју, о својим правима од самог почетка њиховог задржавања.

НАЛАЗ НПМ:

Увидом у документацију утврђено је да се при довођењу у полицијску станицу, лицу уручује писмено „Обавештење о правима доведеног лица“ а затим и „Обавештење о правима ухапшеног/осумњиченог“, што лице потписом потврђује. О правима која има током задржавања лице се обавештава када му се саопшти да ће бити задржан, такође писменим путем. У свим случајевима када лица одбију да приме ово обавештење или да одбију да потписом потврде да су га примила на писаном обавештењу о правима полицијски службеник бележи да је лице одбило да прими писано обавештење или да је одбило да потписом потврди да га је примило.

9. ПРЕПОРУКА СРТ:

- Комитет препоручује да органи Републике Србије предузму делотворне кораке за стварање јединственог електронског система евиденције о задржавању лица који је свеобухватан и делотворан за евидентирање горе наведених информација о времену које задржано лице проведе у полицијској станици.

НАЛАЗ НПМ:

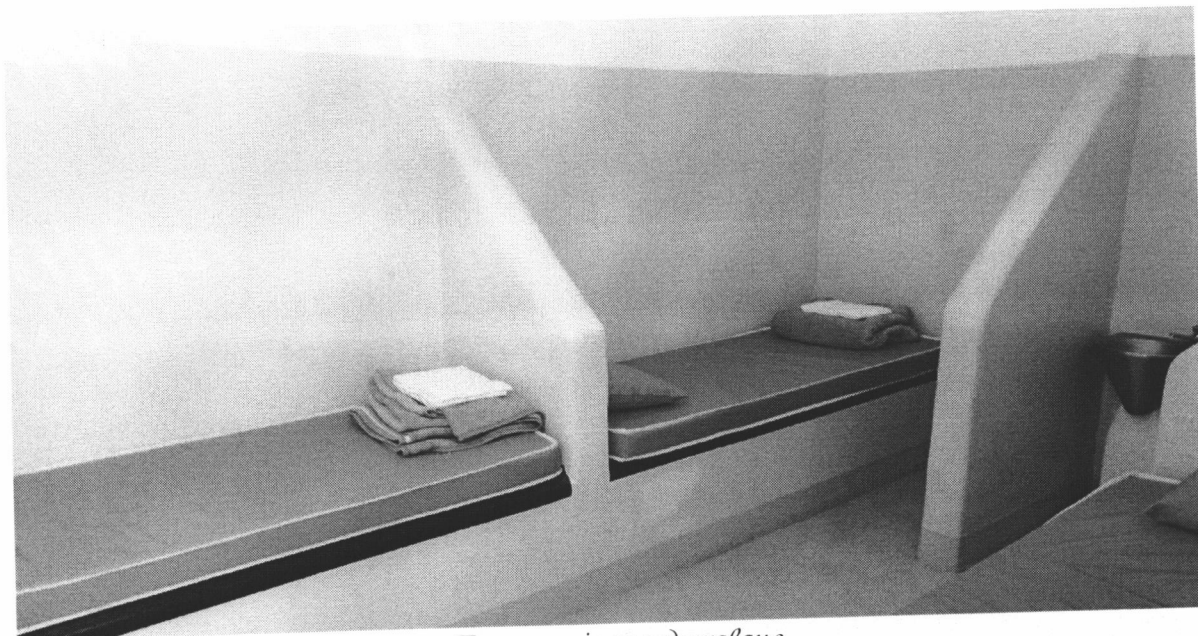
Увидом у записнике о задржавању лица НПМ је утврдио да се поступа по наведеној препоруци. Постоји јединствен електронски систем евидентирања података од значаја за поступање према задржаном лицу и остваривању његових права током задржавања, у којем се евидентирају све информације о времену које задржано лице проведе у полицијској станици, као и све активности у вези са задржаним лицем.

10. ПРЕПОРУКА СРТ:

- Комитет препоручује да се предузму кораци како би се обезбедило да просторије за задржавање у полицијским станицама буду оспособљене за боравак дужи од неколико часова и да се обезбеде услови у смислу услова и хигијене, добро осветљење, чиста ћебад и душеци. Комитет би желео да буде обавештен о корацима које ће органи Републике Србије предузети да се такво стање обезбеди у свим посећеним полицијским станицама.

НАЛАЗ НПМ:

У ПС Вождовац постоје 4 просторије за задржавање, за укупно 10 лица (две просторије у којој се налазе по три лежаја и две просторије у којој се налазе по два лежаја). Просторије за задржавање су недавно адаптиране, као и цео објект ПС Вождовац и испуњавају неопходне стандарде. У просторијама за задржавање, лежајеви су у потпуности опремљени постељином која делује чисто. Доток природне светлости је добар. Вентилациони систем је спроведен кроз просторије, тако да је омогућен доток свежег ваздуха. Јачина вештачког светла је у свим просторијама задовољавајућа. Хигијена просторија је такође задовољавајућа. У свим просторијама постоји мокри чвор, који је зидом одељен од остатка просторије и лавабо са чесмом. Све просторије су покривене видео надзором. Употреба камера у просторијама за задржавање је видно назначена на улазним вратима у заједнички ходник просторија, и на улазним вратима просторија. Надзор се обавља на монитору који је смештен у просторији дежурне службе. Полицијски службеници наводе да често обилазе задржана лица. Видео записи се чувају у року који није краћи од 30 дана.

Просторија за задржавање

11. ПРЕПОРУКА СРТ:

- Комитет понавља своју препоруку да треба предузети кораке да се обезбеди да сва задржана лица добијају воду и храну, укључујући бар један комплетан оброк, у одговарајућим временским размацама, као што је предвиђено прописима Републике Србије. Такође, лица задржана у полицији 24 часа или дуже треба да имају могућност да изађу у шетњу.

НАЛАЗ НПМ:

Свим задржаним лицима је доступна вода за пиће и обезбеђена исхрана. Први оброк задржаним лицима се обезбеђује након 6 сати, а уколико се задржавају дуже од 12 сати обезбеђују им се три obroка дневно. Ипак, исхрана свих лица, па и оних на задржавању до 48 часова, се састоји искључиво од конзервиране хране. У свим записницима о задржавању лица у које је мониторинг тим НПМ извршио увид затечени су подаци о томе да је лицу понуђен оброк, односно да је обедовало или да је одбило понуђени оброк.

ПРЕПОРУКА из посете НПМ 2020. године

ПС Вождовац ће свим лицима која се задржавају дуже од 12 сати обезбедити барем један комплетан оброк.

Задржана лица се не изводе на свеж ваздух током задржавања. Према речима полицијских службеника, за наведено не постоје услови.